

Zapomenutý matematik Henry Lowig (1904–1995)

II. Faktografické přílohy

In: Martina Bečvářová (author); Antonín Slavík (author); Vlastimil Dlab (author); Jindřich Bečvář (author): Zapomenutý matematik Henry Lowig (1904–1995). (Czech). Praha: Matfyzpress, 2012. pp. [137]–154.

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/402212>

Terms of use:

- © MATFYZPRESS, Vydavatelství Matematicko-fyzikální fakulty v Praze
- © Bečvářová, Martina
- © Slavík, Antonín
- © Dlab, Vlastimil
- © Bečvář, Jindřich

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.



This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

FAKTOGRAFICKÉ PŘÍLOHY

SEZNAM PUBLIKACÍ HENRYHO LOWIGA

Do současné doby nebyl publikován žádný seznam Lowigových odborných publikací. Níže uvedený přehled byl sestaven na základě studia následujících referativních časopisů a databází a s přihlédnutím k údajům v některých časopisech a bibliografických dílech:

- *Jahrbuch über die Fortschritte der Mathematik* (JFM),
- *Zentralblatt für Mathematik und ihre Grenzgebiete* (ZBL),
- *Mathematical Reviews* (MR),
- *Electronic Research Archive for Mathematics Jahrbuch Database*
(<http://jmf.sub.uni-goettingen.de>),
- *Zentralblatt MATH–ZMATH Online Database*
(<http://www.zentralblatt-math.org>),
- *MathSciNet – Mathematical Reviews of the Web*
(<http://www.ams.org/mathscinet>),
- *Czech Digital Mathematics Library*
(<http://dml.cz>),
- J. C. Poggendorff: *Biographisch-literarisches Handwörterbuch zur Geschichte der exakten Wissenschaften*¹ (P).

Další informace byly získány analýzou rodinných archivních materiálů. Veškeré uvedené položky byly pečlivě prověřeny a upřesněny, bylo přihlédnuto i k nejrůznějším indexům odborných časopisů, bibliografickým dílům a naučným slovníkům.

Lowigovy publikace jsou řazeny chronologicky.² Jednotlivé položky seznamu jsou označeny velkým písmenem L a pořadovým číslem tak, aby byly snadno odlišitelné od ostatních zdrojů citovaných v této monografii. U prací, které se objevily v referativních časopisech a biografických dílech, jsou uvedeny příslušné odkazy (i se šifrou či jménem referenta).

Články

[L1] *Über periodische Differenzgleichungen.*

Lotos 78(1930), 1–4.

[Stručný výtah z doktorské práce, Přírodovědecká fakulta Německé univerzity v Praze, 1927.]

JFM57.0540.03, 57(1931), str. 540, recenzent není uveden

P

¹ Lowigovo jméno viz Band VIIa, Teil 3, Berichtsjahre 1932 bis 1953, 1959, str. 143.

² V letech 1934 až 1950 podepisoval H. Lowig své články německým jménem Heinrich Löwig, od roku 1951 Henry Lowig, Henry F. J. Lowig nebo Henry Francis Joseph Lowig.

- [L2] *Lineare Differenzgleichungen mit Koeffizienten von gemeinsamer Periode.*
 Acta Mathematica 57(1931), 101–201.
 JFM57.0535.01, 57(1931), str. 535, O. Perron (München)
 ZBL0002.39701, svazek 2, str. 397, Lüneburg (Göttingen)
 MR1555334, recenzent není uveden (odkaz na DML – JFM)
 P
- [L3] *Zur Theorie der nicht linearen Differenzgleichungen.*
 Acta Mathematica 57(1931), 293–340.
 JFM57.0536.01, 57(1931), str. 536, O. Perron (München)
 ZBL0003.05804, svazek 3, str. 58–59, C. R. Adams (Providence)
 MR1555336, recenzent není uveden (odkaz na DML – JFM)
 P
- [L4] *Lösung der Aufgabe 97 von Anton E. Mayer aus dem Jahresberichte der D. M. V. (40(1931), 46).*
 Jahresbericht der Deutschen Mathematiker-Vereinigung 42(1933), 19–21.
- [L5] *Bemerkung zu einem Satze von A. Kneser über die Charakteristiken einer partiellen Differentialgleichung erster Ordnung.*
 Mathematische Annalen 107(1933), 90–94.
 JFM58.0442.01, 58(1932), str. 442, A. Hammerstein (Kiel)
 ZBL0005.10404, svazek 5, str. 104–105, K. Löwner (Prag)
 MR1512789, recenzent není uveden (odkaz na DML – JFM)
 P
- [L6] *Komplexe euklidische Räume von beliebiger endlicher oder transfiniten Dimensionszahl.*
 Acta Litterarum ac Scientiarum Regiae Universitatis Hungaricae Francisco-Josephinae. Sectio Scientiarum Mathematicarum, Szeged 7(1934), 1–33.
 [Habilitationní práce, Přírodovědecká fakulta Německé univerzity v Praze, 1934.]
 JFM60.0324.01, 60(1934), str. 324, G. Aumann (Frankfurt am Main)
 ZBL0009.25901, svazek 9, str. 259, M. H. Stone (Cambridge, Mass.)
 P
- [L7] *Über die Dimension linearer Räume.*
 Studia Mathematica 5(1934), 18–23.
 JFM60.1229.01, 60(1934), str. 1229, G. Aumann (Frankfurt am Main)
 P

- [L8] *Über allgemeine Spektralfunktionen.*
 Zprávy o druhém sjezdu matematiků zemí slovanských, Praha 23. až 28. září 1934, Časopis pro pěstování matematiky a fyziky 64(1935), 153–154.
 [Vyšlo též jako samostatný otisk.]
 JFM61.0444.03, 61(1935), str. 444, recenzent není uveden
 ZBL0011.02701, svazek 11, str. 27, recenzent není uveden
- [L9] *Die Einführung der Differentialquotienten im Mittelschulunterrichte.*
 „Wissen und Wirken“.
 Mitteilungen aus dem höheren Schulwesen 1937, 34–35 (pedagogická příloha časopisu).³
- [L10] *Intrinsic topology and completion of Boolean rings.*
 Annals of Mathematics (2) 42(1941), 1138–1196.
 ZBL0061.39306, svazek 61, str. 393, G. Nöbling
 MR0006494, svazek 3, položka 312c, G. Birkhoff
 P
- [L11] *On the importance of the relation*

$$[(A, B), (A, C)] = (A, [(B, C), (C, A), (A, B)])$$
between three elements of a structure.
 Annals of Mathematics (2) 44(1943), 573–579.
 ZBL0061.04803, svazek 61, str. 48, G. H. Müller
 MR0009756, svazek 5, položka 197d, G. Birkhoff
 P
- [L12] *On transitive Boolean relations.*
 Czechoslovak Mathematical Journal 1(1951), 199–201.
 ZBL0048.02204, svazek 48, str. 22, H. Gericke
 MR0049864, svazek 14, str. 238b, P. M. Whitman
 P
- [L13] *Bemerkung zu den Primquotienten eines distributiven Verbandes.*
 Journal für die reine und angewandte Mathematik 190(1952), 49–50.
 ZBL0046.02701, svazek 46, str. 27, P. Roquette
 MR0047013, svazek 13, položka 815b, P. M. Whitman
 P
- [L14] *On the properties of freely generated algebras.*
 Journal für die reine und angewandte Mathematik 190(1952), 65–74.
 ZBL0049.01705, svazek 49, str. 17–18, J. Schmidt
 MR0051214, svazek 14, položka 443f, R. C. Lyndon
 P

³ Práci se nepodařilo dohledat.

- [L15] *Gesetzrelationen über frei erzeugten Algebren.*
 Journal für die reine und angewandte Mathematik 193(1954), 129–142.
 MR0067853, svazek 16, položka 786e, H. A. Thurston
 P
- [L16] *On the existence of freely generated algebras.*
 Mathematical Proceedings of the Cambridge Philosophical Society
 53(1957), 790–795.
 ZBL0218.08004, svazek 218, str. 44, položka 08004, H. A. Thurston
 MR0092751, svazek 19, položka 1153a, H. A. Thurston
- [L17] *On some representations of lattices of law relations.*
 Osaka Mathematical Journal 10(1958), 159–180.
 [Errata. 12(1960), 216.]
 ZBL0228.8004, svazek 228, str. 44, položka 08004, H. A. Thurston
 MR0102489, svazek 21, položka 1282, H. A. Thurston
- [L18] *On the composition of some representations of lattices of law relations.*
 Osaka Mathematical Journal 13(1961), 217–228.
 ZBL0267.08001, svazek 267, str. 55, položka 08001, H. A. Thurston
 MR0138568, svazek 25, položka 2012, H. A. Thurston
- [L19] *Note on the self-duality of the unrestricted distributive law in complete lattices.*
 Israel Journal of Mathematics 2(1964), 170–172.
 MR0177918, svazek 31, položka 2176, G. N. Raney
- [L20] *On the definition of an absolutely free algebra.*
 Czechoslovak Mathematical Journal 18(1968), 396–399.
 ZBL0162.32501, svazek 162, str. 325, autoreferát
 MR0232727, svazek 38, položka 1050, G. Grätzer
- [L21] *On algebras generatable by a given set of algebras.*
 Mathematica Japonicae 19(1974), 83–91.
 ZBL0299.08006, svazek 299, str. 69, položka 08006, E. Płonka
 MR0366781, svazek 51, položka 3027, Joel Berman
- [L22] *Note on the theory of independence in continuous geometries.*
 Czechoslovak Mathematical Journal 25(1975), 76–78.
 ZBL0309.06005, svazek 309, str. 61, položka 06005, autoreferát
 MR0369200, svazek 51, položka 5435, S. S. Holland, Jr.

- [L23] *Vollständige Mengen von Algebren.*
 Zeitschrift für Mathematische Logik und Grundlagen Mathematik 24(1978),
 45–53.
 ZBL0377.08012, svazek 377, str. 52, položka 08012, autoreferát
 MR0469852, svazek 57, položka 9633, A. Goetz
- [L24] *On the completion of relatively complemented distributive lattices.*
 Portugaliae Mathematica 37(1978), 161–176.
 ZBL0473.06004, svazek 473, str. 52, položka 06004, W. Bartol
 MR0633021, svazek 82k, položka 06003, H. A. Priestley

Preliminary reports

- [L25] *On the definition of a free algebra.*
 Notices of the American Mathematical Society 8(1961), 247.
 [Viz položka L19.]
- [L26] *On algebras generatable by a given set of algebras.*
 Notices of the American Mathematical Society 17(1970), 235.
 [Viz položka L20.]
- [L27] *On complete sets of algebras.*
 Notices of the American Mathematical Society 8(1972), A-44.
 [Viz položka L23.]

Poznámka

Poznamenejme, že vydání článků [L10]⁴, [L11]⁵, [L12]⁶, [L13]⁷ a [L19]⁸ bylo zmíněno v rubrice *Reviews* časopisu *Journal of Symbolic Logic*. Článek [L12] byl ve stejnojmenném časopisu stručně recenzován A. L. Forsterem.⁹

⁴ Journal of Symbolic Logic 7(1942), str. 131.

⁵ Journal of Symbolic Logic 9(1944), str. 31.

⁶ Journal of Symbolic Logic 20(1955), str. 199.

⁷ Journal of Symbolic Logic 17(1952), str. 223.

⁸ Journal of Symbolic Logic 32(1967), str. 425.

⁹ Journal of Symbolic Logic 18(1953), str. 67.

SEZNAM RECENZÍ HENRYHO LOWIGA

Seznam Lowigových recenzí byl sestaven na základě studia referativních časopisů a databází. Další údaje byly získány analýzou rodinných archivních materiálů. Veškeré uvedené informace byly pečlivě prověřeny.

Henry Lowig napsal od roku 1962 až do roku 1994 jednačtyřicet recenzí¹ pro referativní časopis *Mathematical Reviews*; obvykle je podepisoval příjmením. Zaměřoval se zejména na hodnocení prací pojednávajících o svazech, algebrách, speciálních algebraických strukturách, operacích a jejich vlastnostech. Z jeho recenzí je patrné, že pečlivě sledoval nejnovější literaturu svého oboru, kriticky a zaslíbeně informoval o uveřejněných výsledcích, způsobech jejich prezentace, důkazech tvrzení apod. Je zajímavé, že neopomíjel ani práce českých a slovenských autorů (viz položky 17, 22, 26, 29, 32, 36, 37).

Publikované recenze

- [1] C. J. Penning: Boolean metric spaces.
MR0122847, 23(1962), Part A, str. 31, položka A179.
- [2] J. Schmidt: Die Charakteristik einer allgemeinen Algebra. I.
MR0150077, 27(1964), str. 18, položka 80.
- [3] L. Monteiro: Les réticulés de Morgan et l'opération de Sheffer.
MR155773, 27(1964), str. 1085, položka 5707.
- [4] F. Maeda: Modular centers of affine matroid lattices.
MR163861, 29(1965), str. 228, položka 1160.
- [5] F. Maeda: Parallel mappings and comparability theorem in affine matroid lattices.
MR0163862, 29(1965), str. 228, položka 1161.
- [6] R. Kerkhoff: Eine Konstruktion absolut freier Algebren.
MR0177927, 31(1966), str. 392, položka 2185.
- [7] Kiyoshi Iséki: A characterization of Boolean algebra.
MR0197373, 33(1967), str. 936, položka 5538.
- [8] B. R. Dawkins, I. Halperin: The isomorphism of certain continuous rings.
MR0201471, 34(1967), str. 236, položka 1355.
- [9] P. Burmeister, J. Schmidt: On the completion of partial algebras.
MR0224526, 37(1969), str. 24, položka 125.

¹ Jedna z nich nebyla uveřejněna.

- [10] N. M. Rice: Stone's representation theorem for Boolean algebra.
MR0231767, 38(1969), str. 17, položka 95.
- [11] Sakiko Ôhashi: On definitions of Boolean rings and distributive lattices.
MR0240015, 39(1970), str. 259, položka 1369.
- [12] Don E. Edmondson: Modularity in topological lattices.
MR0240787, 39(1970), str. 394, položka 2132.
- [13] S. S. Holland, Jr.: An m -orthocomplete orthomodular lattice is m -complete.
MR0256949, 41(1971), str. 228, položka 1604.
- [14] R. Balbes, G. Grätzer: Injective and projective Stone algebras.
MR0281663, 43(1972), str. 1339, položka 7378.
- [15] R. Wille: Primitive subsets of lattices.
MR0311524, 47(1974), str. 17, položka 86.
- [16] R. P. Morash: Orthomodularity and the direct sum of division subrings of the quaternions.
MR0312225, 47(1974), str. 139, položka 787.
- [17] E. Gedeonová: A characterization of p -modularity for congruence lattices of algebras.
MR0313169, 47(1974), str. 298–299, položka 1724.
- [18] I. Rival: Projective images of modular (distributive, complemented) lattices are modular (distributive, complemented).
MR0319836, 47(1974), str. 1461, položka 8377.
- [19] H. S. Gaskill: On transferable semilattices.
MR0323653, 48(1974), str. 359, položka 2009.
- [20] K. C. Ray, B. K. Lahiri: On restricted measurability in a lattice.
MR0333119, 48(1974), str. 1975, položka 11444.
- [21] D. Schweigert: Über endliche, ordnungspolynomvollständige Verbände.
MR0340124, 49(1975), str. 900, položka 4880.
- [22] V. Slavík: Some primitive classes of lattices closed under the formation of projective images.
MR0340125, 49(1975), str. 900, položka 4881.
- [23] Gh. Fărcaș: Sur les treillis obliques de type Jordan.
MR0342447, 49(1975), str. 1321, položka 7193.
- [24] D. Suter: Relative Algebraisierbarkeit von Untervollverbänden eines Unter-algebrensystems.
MR0366778, 51(1976), str. 422, položka 3024.

- [25] S. K. Kundu: A note on restricted measurability in a lattice.
MR0367150, 51(1976), str. 475, položka 3392.
- [26] J. Ježek, V. Slavík: Some examples of primitive lattices.
MR0376463, 51(1976), str. 1778, položka 12638.
- [27] H.-J. Bandelt: Zur konkreten Charakterisierung von Kongruenzverbänden.
MR0382092, 52(1976), str. 423–424, položka 2980.
- [28] L. M. Chawla: Generalized equivalence and congruence relations as algebras.
MR0384647, 52(1976), str. 782–783, položka 5520.
- [29] J. Havrda: Ortogonalita na množinách [Orthogonality on sets].
MR0419316, 54(1977), str. 1039, položka 7338.
- [30] H.-J. Bandelt: Eine Darstellung vollständig distributiver algebraischer Verbände durch Kongruenzverbände.
MR0429681, 55(1978), str. 365, položka 2692.
- [31] R. Wille: Über endliche, ordnungsaffinvollständige Verbände.
MR0485604, 58(1979), str. 808, položka 5429.
- [32] V. Vilhelm: Über die Charakterisierung der Verbände durch ihre c -Teilverbände.
MR0506559, 80g, položka 06012.
- [33] C. Flament: Un théorème de point fixe dans les treillis.
MR0508762, 80i, položka 06005.
- [34] Ph. Dwinger: Classes of completely distributive complete lattices.
MR0554134, 81m, položka 06029.
- [35] C. Calude, E. Calude: On some discrete metrics.
MR0724145, 85f, položka 54057.
- [36] D. Jakubíková-Studenovská: Endomorphisms and connected components of partial monounary algebras.
MR0803041, 87g, položka 08009.
- [37] V. Rödl: A note on finite Boolean algebras.
MR0910346, 88m, položka 06012.
- [38] J. Dudek: Dedekind's numbers characterize distributive lattices.
MR1083819, 92b, položka 06022.
- [39] A. Walendziak: Refinements for finite direct decompositions in modular lattices.
MR1157354, 95h, položka 06010.

- [40] K.-H. Diener: An application of infinitary universal algebra to set theory.
MR1290162, 95h, položka 03111.

Nepublikované recenze

- [1] G. Grätzer, C. R. Platt, B. Sands: Embedding lattices into lattices of ideals.²

² Text jejího znění je uložen v soukromém rodinném archivu rodiny Lowig-Jackson v Sydney.

Dr. Jindřich Löwig,
Praha – Břevnov, č. p. 1479.

Mé zážitky

v době od 14. října 1944 do 5. května 1945.

14. X. 1944 obdržel jsem výzvu, abych se dne 16. října 1944 mezi 8. a 10. hodinou dopolední dostavil do jízďárny v Praze IV. a abych přinesl s sebou pracovní oděv, potraviny na tři dny a potravinové lístky. V záhlaví výzvy stálo „Der Oberbefehlshaber der nichtuniformierten Protektoratspolizei“ a „Betrifft Arbeitseinsatz“. Bylo podotknuto, že budu policejně předveden v případě, že se nedostavím.

16. X. 1944 jsem uposlechl výzvy.

Od 16. do 19. X. 1944 jsem byl internován v jízďárně. Spal jsem na lůžku č. 278. K vykonání potřeby jsme museli používat věder, jež nám byla k dispozici za jízďárnou. Viděli jsme celý den jezdit elektrickou dráhu. S jejích vozů shazovali naši příbuzní a známí balíky určené pro nás. Později byly všechny plošiny všech vlaků pouliční dráhy, jež jezdily kolem jízďárny, obsazeny policisty, již nepřipouštěli shazování balíků; a okna jízďárny, směřující na ulici, musela být stále zatměna. V jízďárně nám bylo dovoleno psát dopisnice svým známým. Byly dopraveny na poštovní úřad č. 11. Ten byl stále naplněn lidmi čekajícími na zprávy od svých drahých v jízďárně. Došlé dopisnice se hned orazítkovaly a pak se jména adresátů vyvolávala.

19. X. 1944 Kolem 3. hodiny ranní jsme pochodovali na nádraží Praha-Dejvice, ulicemi: Jelení, U prašného mostu, Svatovítskou a Starodružebníků. Na nádraží stál pro nás připravený vlak. Skládal se z osobních vozů 3. třídy, které však nebyly spojeny obvyklými můstky, takže jsme nemohli přecházet z jednoho vozu do druhého. Větší zavazadla nám předtím odvezli na nádraží; na místě určení jsem alespoň já dostal svůj kufr zpět; slyšel jsem však, že zavazadla jiných vězňů byla odvezena na nesprávná místa a částečně se ztratila.

19. X. 1944 v 8 hod. 20 min. jsme odjeli z nádraží dejvického. Na křižovatce železniční tratě s Bubenečskou třídou u závor stálo mnoho lidí, již se s námi rozloučili. Jeli jsme pak přes Bubny do Libně; v obou stanicích vlak ještě dlouho stál. Na libeňské nádraží se ještě dostavila žena, jež jednomu z nás něco přinesla nebo vyřídila. Další stanice, jimiž jsme projeli, byly: Kolín, Pardubice, Ústí n. Orlicí, Mittelwalde. Na cestě jsme mohli ještě psát a odesílat dopisnice.

20. X. 1944 ráno asi v 6 hodin jsme přijeli do Klettendorfu u Vratislavě. Později přijely do klettendorfského tábora ještě dva další transporty. Byli jsme

odvedeni do tábora, jenž se jmenoval RAB-Lager (Reichsautobahn-Lager). Baráky, v nichž jsme byli ubytováni, byly úplně zaštatěněny. Ačkoli člověk v takovém prostředí špatně usne a spí, konečně ho spánek přemůže, a tím si poněkud štěnicím zvykne. (Desinfikovali jsme sice lůžka, ale to nebylo skoro nic platné, poněvadž štěnice seděly mezi prkny, z nichž byl vystavěn barák. Byl jsem nejdříve na světnici C, později na světnici č. 9. Na „devítce“ jsem si již nemohl stěžovati na štěnice, to bylo snad způsobeno tím, že počasí již bylo chladnější.) První práce, které jsem se musel zúčastnit, byla práce „na železu“, t. j. skládání a nakládání železných tyčí na klettendorfském nádraží.

25. X. 1944 skupina vězňů, ke které jsem patřil i já, byla odeslána do Vratislavě. Pochodovali jsme nejdříve k staveništi firmy „Arthur Klöber, Hoch-, Tiefbau, Eisenbetonbau, Breslau-Carlowitz, Büro und Lagerplatz: Carlowitzer Str. 14“. Tam část skupiny byla přidělena do práce. Já sám jsem pochodoval se zbytkem skupiny k staveništi firmy „Fritz Hüdig, Hoch-, Tief-, Eisenbetonbau, Breslau-Hundsfeld, Sacrauerstr. 19“. Tam jsem byl přidělen do práce a zůstal jsem tam až do konce svého pobytu v klettendorfském táboře. (Jen v prosinci 1944 jsem přechodně opět chodil „na železo“; dvakrát nebo třikrát také k firmě „Klöber“. K tomu došlo, poněvadž jsem měl u firmy Hüdig nízký pracovní výkon; z toho důvodu jsem byl dokonce volán do kanceláře, kde mi bylo vytknuto, že má práce nestojí za nic.) Pracovní doba byla od 7 do 17 hodin se dvěma půlhodinovými přestávkami. V neděli jsem měl volno jen jednou nebo dvakrát; jinak se pracovalo i v neděli do půl druhé, později nebylo rozdílu mezi nedělí a všedním dnem. Ve dvou týdnech jsem měl noční směnu od 19 do 5 $\frac{1}{2}$ hodiny.

Na obou uvedených staveništích se stavěly podzemní pevnůstky. Staveniště firmy Klöber se nacházelo na zrušeném židovském hřbitově; proto se kamarádi přidělení této firmě nazývali i „hrobaři“. Kdežto „hrobaři“ ukončili výkop a došli až k betonování, se na staveništi firmy Hüdig pořád jen kopalo. (Jen na malém úseku tohoto staveniště se později betonovalo, aby se mohlo říci že betonování začalo.) A kopalo se i za třeskatého mrazu, kdy půda byla tak tvrdá, že kopání krumpáčem bylo skoro nemožné. Pevnůstky, jež jsme měli vystavěti, měly asi sloužiti k bojovým účelům, neboť protiletectvé kryty, jež byly na jejich místě, byly vyhozeny do povětří.

Ráno jsme museli nastupovati k rannímu apelu (tohoto slova se ovšem v klettendorfském táboře neužívalo) někdy v půl šesté, někdy deset minut před šestou. Z tábora jsme pak odpochoďovali na nádraží, kde jsme nastoupili do dvou, později tří vagonů pro nás připravených. Tyto vagony byly pak přivěšovány k normálnímu vlaku, jenž odjížděl z Klettendorfu v 6 hod. 15 min. a přijížděl do Vratislavě v 6 hod. 45 min. Stanice na cestě z Klettendorfu do Vratislavě byly: Klettendorf, Breslau-Hartlieb, Hoinstein, Breslau-Hauptbahnhof. Večer jsme odjížděli z Vratislavě v 17 hod. 28 min. Příslušníci noční směny neměli zvláštních vozů, nýbrž cestovali spolu s ostatními cestujícími.

Byli jsme podřízeni t. zv. Organizaci Todtově. Na začátku nám bylo dovoleno po 18. hodině večerní vycházeti z tábora až do 22. hodiny. (Já jsem např.

někdy opustil svou pracovní skupinu již ve Vratislavi po skončené práci a odebral se samostatně do tábora, např. elektrickou drahou a autobusem; když jsem si to správně pamatoval, muselo se jezdit vlakem pouliční dráhy č. 12, 20 nebo 22 až do konečné stanice „Südpark“ a odtamtud autobusem.) Dále nám bylo sice nařízeno, abychom své dopisy odevzdávali vedení tábora, jež je mělo censurovat, ale nikdo toho nedbal, nýbrž každý hodil své dopisy sám do schránky. To se změnilo po kontrole tábora příslušníky SD Praha v listopadu 1944. Od 18. listopadu 1944 nám byla každá samostatná vycházka zakázána, každý směl odesílati a přijímatí jen jednu dopisnici týdně, jež směla mítí jen 30 slov, a odesílati a přijímatí jen jeden balík měsíčně. Předpis o balících nebyl přísně dodržován ani potom. I odeslání černých dopisů bylo možné (hrozili nám ovšem přemístěním do horšího koncentračního tábora v případě objevení černého dopisu), těžší bylo přijímání odpovědí, poněvadž k tomu byl zapotřebí prostředník mimo tábor. Od 18. listopadu 1944 každý z nás, kdo dosud snad věřil, že je pracovně nasazen, věděl, že je vězněm.

To se projevilo také u kamarádů neschopných práce. Z jízdárny bylo ještě několik povolanych k „Arbeitseinsatzu“ propuštěno domů jako neschopných práce. V Klettendorfu se sice podařilo našemu MUDru Mikšovi docílití, aby úřední lékař Organisaace Todtovy uznal asi 20 z nás neschopných práce, ale ti nebyli propuštěni domů, nýbrž dopraveni do tábora „Hagibor“ v Praze. Uvedený MUDr Mikš, jenž byl sám uznán za neschopného práce, mi později vypravoval, že odtamtud putoval ještě do jiných táborů.

Po 12. lednu 1945 se východní fronta začala rychle přiblížit Vratislavi. Viděli jsme na nádraží mnoho Němců s velkými zavazadly; ti patrně již prchali před Rudou armádou. Dne 20. ledna 1945 jsme viděli první kolonu uprchlíků projížděti ulicemi Vratislavě. Onoho dne jsme již nemohli večer jeti zpět do Klettendorfu obvyklým vlakem, poněvadž jízdní řád se již nedodržoval, nýbrž museli jsme jíti pěšky. Práce na staveništích byla pak zastavena. (Kdo v následujících dnech ještě použil vratislavské pouliční dráhy, jel zadarmo, poněvadž průvodčí, vesměs ženy, uprchly z města.)

23. I. 1945 jsem jel se skupinou asi 20 vězňů ještě jednou do Vratislavě. Byli jsme dopraveni někam za Odru, kde jsme již viděli obsazená kulometná hnízda. Naložili jsme nějaký nábytek na nákladní auto. Večer jsme se jednotlivě vrátili do tábora.

20. I. 1945 18 vězňů, využívající zmatku, uprchlo z klettendorfského tábora. (Dodatek.)

24. I. 1945 byl klettendorfský tábor evakuován. Odpochoovali jsme, tahající zavazadla na saních zhotovených ze starých skříní (almar). Semknutý tvar, v němž jsme odpochoovali z tábora, se brzo rozpustil. Na cestě asi polovina klettendorfských vězňů utekla. Musím dodat, že jsme odpochoovali ve 22 hodin večer. Pochodovali jsme celou noc a celý následující den. Z 25. na 26. ledna jsme přenocovali ve vesnici nedaleko Svídnic. (Jmenovala se Stephanshaim, když jsem si to správně pamatoval.)

26. I. 1945 brzo odpoledne jsme dorazili do Svidnic. Na cestě jsme od vedení transportu nic nedostali k jídlu a také v hostincích nebylo kromě kávy nic k dostání. Avšak ve Svidnicích jsme byli posláni do školní budovy, kde každý dostal od NSV kus chleba. K večeru jsem Svidnice opět opustil a došel jsem pak brzo do místa určeného do vesnice Gräditz. Tam jsme byli ubytováni ve starém mlýně, jenž dříve sloužil (právě tak jako klettendorfský tábor) jako koncentrační tábor pro Židy. Byli tam kromě nás také ubytováni Ukrajinci a Cikáni, muži i ženy.

V prvních dnech pobytu v táboru Gräditz jsme měli prakticky úplnou volnost pobytu; dokonce nám velitelství tábora nějakým způsobem dalo vědět, že rodině toho, kdo uteče, nebude ublíženo. (Ti, kteří utekli za pochodu z Klettendorfu do Gräditz nebo z Gräditz samých, byli později internováni v Praze na Hagiboru, dokud se nedovedli skrývat před Němci. Spoluvězeň, jenž byl v době evakuace klettendorfského tábora v nemocnici, mi vypravoval, že se pak dostal z Vratislavě přímo domů a že ho tam do konce války už nikdo neobtěžoval. Není ovšem z Prahy, nýbrž, když jsem si to správně pamatoval, z Roudnic nad Labem.) Já sám jsem už také byl připraven k útěku, ale pak jsem od toho upustil. Byli jsme znovu zregistrováni a pak byla vycházka z tábora přísně zakázána; zadní brána, jež byla do té doby otevřena, se uzamkla. Později jsme byli ve skupinách dvaceti, později padesáti, dopraveni po železnici do tábora v Bystřici u Benešova.

13. II. 1945 opustila má skupina Gräditz. Pochodovali jsme do blízké vesnice Faulbrück, kde byla nejbližší železniční stanice. Tam se však zjistilo, že civilní vlaky už nejezdí (pro blízkost fronty) a vojenské vlaky nezastavují. Tak jsme po několikahodinovém čekání Faulbrück opět opustili a pochodovali do Reichenbachu. Tam jsme se dostali na vlak; museli jsme se ovšem do Kamence uspokojit s dobytčími vagony. Z Kamence jsme jeli dál přes Kladsko, Mezilesí a Hradec Králové do Prahy.

14. II. 1945 v poledne jsme opět přejeli československé hranice. Když jsme již byli na trati Hanušovice – Hradec Králové, slyšeli jsme o náletu na Prahu. Krátce před půlnocí jsme dojeli do Prahy. Před tím se nám podařilo podplatit příslušníky OT, již nás doprovázeli, takže nás v Praze pustili domů na dva dny. Tak se stalo, že jsem byl doma ve dny 15. a 16. února 1945.

17. II. 1945 ráno v 6 $\frac{1}{2}$ hod. jsem se dostavil na Wilsonovo nádraží k pokračování v cestě do Bystřice u Benešova. Odjeli jsme z Prahy asi v osm hodin a přijeli do Bystřice asi v poledne. Tam nás příslušníci OT předali SS. Byli jsme spolu s několika příslušníky dřívějšího transportu přiděleni do tábora tvoršovického. Tam jsme byli zavřeni trojnásobně: ostnatým drátem tábora, zámeckou zdí a hranicí cvičiště SS. Dodávám, že nám byly v Bystřici odebrány občanské legitimace a peněžní částky přesahující 50 K, což v Klettendorfu nebylo. V Tvoršovících jsem byl já přidělen k firmě Viktor Beneš na stavbu dráhy k muničnímu skladišti SS.

6. IV. 1945 byl tvoršovický tábor zrušen a všichni jeho příslušníci byli přeloženi do tábora bystřického, kde obsadili barák č. 6. Na stavbu dráhy pak chodilo

jenom ještě málo bývalých tvoršovických vězňů. Já jsem byl po 6. dubnu 1945 jen jednou, nanejvýš dvakrát na dráze, pak jsem chodil na zákopy a na stavbu protipancéřového příkopu v Jirovicích u Benešova. V té době začal hromadný útěk vězňů z tábora. Esesáci zavedli noční službu na barácích, jež musela napsat každého, kdo opustil barák za účelem vykonání potřeby, a vyslali na př. mou pracovní skupinu s doprovodem, kdežto dříve pracovní skupiny vycházely z tábora bez doprovodu; ale věžňové utíkali dále.

2. V. 1945 nám konečně oznámil velitel tábora, že se tábor rozpouští; ale přes to se ještě ve dny 3. a 4. května 1945 pracovalo na opevněních.

4. května 1945 odjel z Bystřice u Benešova transport vězňů bydlících na Moravě.

5. května 1945 odjel transport vězňů bydlících v Čechách mimo Prahu; ti kteří chtěli jet přes Prahu, ovšem již do Prahy nedojeli. Poslední transport měl odejet v neděli, dne 6. května 1945; k tomu transportu jsem měl patřit i já. Dne 5. května 1945 odpoledne však přišla zpráva, že v Praze vypukla revoluce a že doprava na železnicích byla zastavena. Z toho důvodu se rozhodli esesáci, že zbytek vězňů propustí ihned. Stalo se tak v 7 hodin večer.

Kdežto příslušníci předešlých transportů museli ještě podepsati prohlášení, že se s nimi v táboře dobře zacházelo, od uvedené poslední skupiny se takové prohlášení již nežádalo.

* * * * *

Edmonton, 4. května 1989.

Předešlé sdělení o svých zážitcích v době od 14. října 1944 do 5. května 1945 jsem napsal někdy v roce 1945, nebo 1946 nebo 1947. K tomu připojuji nyní dvě poznámky.

Poznámka č. 1. Když jsem byl propuštěn z tábora dne 5. května 1945, nemohl jsem ihned odjet do Prahy, poněvadž nejezdily vlaky. Našel jsem však hostinec, v kterém jsem se ubytoval a většinu času i stravoval až do 10. května. Úředník tamní obce mi vydal potravinové lístky. Vypravoval, že k tomu účelu musel násilně otevřít skříň, poněvadž neměl klíč při ruce. Platil jsem mu za jídla v hostinci, ale hostinský nežádal, abych mu dával ústřížky potravinových lístků.

V témže hostinci jsem se setkal s jinými bývalými vězni tamního tábora, ale hostinský nemohl nás všechny ubytovat normálně. Já osobně jsem musel spát na stole v jídelně. (Myslím, ale nejsem si toho jist, že onen hostinec je totožný s hostincem pana Českého, o kterém jsem četl později. Pan Český přijímal dopisy adresované vězňům a opatřené zvláštní tajnou značkou. Tak

označené dopisy pak předával vězňům, kteří byli někdy vysláni vedením tábora do vesnice služebně, a tím příjemci dostávali dopisy necensurované.) Chodil jsem na procházky po Bystřici. Dne 8. května 1945 jsem dokonce šel až do Benešova asi 4 km vzdáleného. Obědval jsem v tamní restauraci, při čemž jsem použil svých potravinových lístků. Pak jsem se vrátil do Bystřice.

U Benešova jsem se ještě legitimoval esesáku. (Občanská legitimace mi byla vrácena, když jsem byl propuštěn z tábora.) Ale druhý den, tedy 9. května 1945, jsem viděl oddíl ruských vojáků, přijíždějících do Bystřice. Kolem té doby vyvěsili lidé československé vlajky, které člověk neviděl po celou válku. Je všeobecně známo, že se v Československu oslavil den 9. května 1945 jako den příchodu Rudé armády do Prahy.

Dne 10. května ráno jsem slyšel, že železniční doprava byla opět zahájena. Hlavně jsem slyšel, že „vlaký jedou až do Prahy“. Tak jsem šel na nádraží, koupil jsem si jízdenku a odjel jsem do Prahy. V Praze jsem viděl, že pouliční dráha nebyla v provozu. Z toho důvodu jsem šel se svým kufrem pěšky do Břevnova, svého trvalého bydliště. Na cestě jsem se musel několikrát legitimovat (to už předtím po vystoupení z vlaku na Wilsonově nádraží.)

Když jsem konečně došel k břevnovskému domu č. p. 1479, jsem se nemohl dostat do svého bytu. Neměl jsem klíč, a ukázalo se, že klíč, který měla moje matka, byl uložen u břevnovského Národního výboru. Má matka byla krátce před mým příchodem zadržena policistou a odvedena do břevnovského kláštera. Policista viděl, že měla „Kennkarte“.

Poznámka č. 2.

Místa (města) Mittelwalde (Mezilesí), Klettendorf, Vratislav, Carlowitz, Hundsfeld, Hartlieb, Heinstein a Stephanshaim, Svídnice, Gräditz, Faulbrück, Reichenbach, Kamenec, Kladsko, patřila Německu až do konce Druhé Světové Války; teď patří Polsku.

Nádraží v Mezilesí bývalo pohraniční stanicí mezi Německem a Československem.

Vratislav se jmenovala německy Breslau, teď se jmenuje polsky Wrocław. Svídnice se jmenovaly německy Schweidnitz, polské jméno je Swidnica.

Kladsko se jmenovalo německy Glatz, polsky se jmenuje Klodzko. SD je zkratkou slova „Sicherheitsdienst“. Hagibor, když se nemýlím, býval sportovním střediskem pražských židů; později sloužil jako internační tábor.

Tvoršovice je vesnice v blízkosti Bystřice u Benešova.